

بررسی‌های
انجام‌شده
نشان می‌دهد
که انباشت
دارایی‌های
موهومی و بروز
کردن ناترازی در
ترازنامه بانک‌ها
موجب بروز
جریان ناسالمی
در خلق نقدینگی
شده است

میانگین ۴۳ درصد بازدهی داد. حتی بیت کوبین که نسبت به سال‌های قبل اوضاع چندان مناسبی نداشت، به‌طور متوسط ۲۳ درصد رشد کرد.

افزون بر عدم جذابیت نرخ سود سپرده بانکی نسبت به سایر بازارهای مالی که مهم‌ترین انگیزه برای اقدام سپرده‌گذاران نسبت به خروج سرمایه‌های خود از بانک‌ها می‌شود، شبکه بانکی کشور نیز از دولت مطالباتی دارد که هنوز بازپرداخت نشده و این موضوع نیز شرایط نامطلوب بانک‌ها دامن زده است.

همان‌طور که اشاره کردیم، اگر کیفیت دارایی‌های بانک‌ها مطلوب نباشد یا به عبارت دیگر از قابلیت نقدشوندگی پایینی برخوردار باشد، به‌نحوی که بانک‌ها نتوانند از دارایی‌های خود برای شرایط ضروری در جهت تأمین نیازهای نقد خود استفاده کنند، این موضوع بانک‌ها را دچار ناترازی می‌کند؛ مسأله‌ای که نشان از وضعیت بحرانی بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری دارد. بر اساس آخرین آمار بانک مرکزی، مجموع سپرده‌های کل بانک‌ها و مؤسسات اعتباری کشور در پایان اسفند ۱۴۰۱ به ۷ هزار و ۲۷۴ همت رسیده که این مبلغ پس از کسر سپرده قانونی برابر با ۶ هزار و ۵۶۰ همت است. در حالی که مبلغ تسهیلات (جاری و غیرجاری) که توسط بانک‌ها و مؤسسات اعتباری پرداخت شده به ۵ هزار و ۵۸۳ همت می‌رسد؛ یعنی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری معادل ۸۵ درصد از کل منابعی را که از طریق سپرده‌ها جذب کرده‌اند به صورت تسهیلات به متقاضیان پرداخت کرده‌اند. این نسبت در نظام بانکی برخی استان‌های کشور حتی بالاتر از ۱۰۰ درصد است.

استان‌های خراسان شمالی، ایلام و چهارمحال و بختیاری بالاترین نسبت مبلغ تسهیلات به سپرده‌ها را در اختیار دارند. این نسبت در سه استان نام برده به ترتیب ۱۱۶ درصد، ۱۰۴ درصد و ۱۰۱ درصد و در استان‌های کهگیلویه و بویراحمد، خراسان جنوبی، زنجان، لرستان، سمنان، تهران و یزد به ۸۵ تا ۹۹ درصد می‌رسد.

همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهد که بانک آینده بالاترین رقم تسهیلات پرداختی به اشخاص مرتبط با بانک‌ها را در اختیار دارد. تا پایان شهریور ۱۴۰۱ مجموع تسهیلات اشخاص مرتبط با بانک‌ها در ۱۸ بانک و مؤسسه مالی و اعتباری ملل به حدود ۱۹۱ همت رسیده که بالغ بر ۱۰۵ همت از این مبلغ فقط توسط بانک آینده پرداخت شده که ۷۰ درصد از این

پایانی این رقم مجدداً افزایش یافت و در انتهای سال به ۴۷۰۱ درصد رسید. آغاز سال ۱۴۰۰ با تورم بالای ۵۰ درصدی همراه بود و تا شهریور ماه به نرخ بی‌سابقه ۵۹۰۳ درصد رسید. از مهرماه ۱۴۰۰ تا آبان ۱۴۰۱ شاهد کاهش نرخ تورم به پایین‌تر از ۴۰ درصد بودیم اما پس از آن نرخ تورم مجدداً در مسیر افزایش قرار گرفت و تا پایان اسفند ۱۴۰۱ به ۴۶۰۵ درصد رسید. (نمودار ۱)

ناترازی نظام بانکی

ترازنامه نظام بانکی کشور بخصوص طی سال‌های اخیر، با انباشت تدریجی دارایی‌های موهومی و منجمد در سمت دارایی‌ها، با ناترازی رو به گسترش مواجه شده است. بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که انباشت دارایی‌های موهومی و بروز کردن ناترازی در ترازنامه بانک‌ها موجب بروز جریان ناسالمی در خلق نقدینگی شده است.

اما مفهوم اصلی ناترازی نظام بانکی چیست و چه مخاطراتی را به همراه دارد؟ زمانی که رشد سود حاصل از دارایی بانک‌ها، از جمله تسهیلات اعطایی، کمتر از نرخ سود اعطایی بانک به سپرده‌ها باشد، رشد ناترازی‌ها را به دنبال خواهد داشت. بنابراین، به مرور بانک‌ها با مشکل ناتوانی یا تنگی مالی در بازپرداخت سپرده‌ها مواجه می‌شوند و از این رو، اقدام به خلق پول، تأمین از نقدینگی سایر بانک‌ها یا اضافه برداشت از بانک مرکزی برای بازپرداخت اصل و فرع سپرده‌ها می‌کنند.

همچنین، با توجه به اینکه معمولاً بانک‌ها تسهیلات را به صورت بلندمدت به متقاضیان پرداخت می‌کنند و در مقابل سپرده‌ها عندالمطالبه هستند و به محض مراجعه سپرده‌گذار به بانک‌ها باید پرداخت شوند، این مسأله به ریسک عملیاتی بانکی بدل می‌شود که می‌تواند به کل شبکه بانکی کشور تسری یابد؛ زیرا با مراجعه ناگهانی سپرده‌گذاران به بانک‌ها برای دریافت منابع خود، بانک‌ها وجه نقد لازم را در اختیار ندارند تا پاسخگوی مراجعه‌کنندگان خود باشند و این موضوع به‌طور بالقوه توضیحی برای ناترازی شدن نظام بانکی کشور است.

پایین بودن نرخ سود سپرده‌ها و اختلاف قابل توجه آن با بازدهی سایر بازارهای مالی، مهم‌ترین انگیزه سپرده‌گذاران برای خروج سرمایه‌های خود از بانک‌ها به شمار می‌رود. در سال ۱۴۰۱ سکه طلا با ۱۵۲ درصد، بالاترین بازدهی را به خریداران داد. دلار با ۸۳ درصد دومین مقصد پربازده سرمایه‌گذاران بود. بازار بورس و اوراق بهادار نیز به‌طور